

ZAGREBAČKO KAZALIŠTE MLADIH – OMLADINSKI CENTAR

Prvo i jedino pravo kazalište iza HNK-a

PRIPREMIO:
Branko Nadilo

Gotovo je bila prešućena ključna osoba pothvata – tajnica ondašnjeg USIZ-a za društvenu brigu o djeci koja je energično koordinirala i rukovodila cijelom investicijom, a prezivala se Kalađerđević

Rekonstrukcija i nadogradnja Zagrebačkog kazališta mladih i Omladinskog centra, smještenih unutar bloka omeđenog Teslinom, Gajevom i Berislavičevom ulicom u Zagrebu, teško se može zaboraviti jer to je bilo gradilište u zaleđu doma Hrvatskog inženjerskog saveza, gdje se nalazi i uredništvo časopisa *Građevinar*. Štoviše, kroz neke se stražnje prozore zgrade i sada može zaviriti u dio tada izgrađenoga i restauriranoga kompleksa. Reportaža je o tom gradilištu objavljena u 4. broju časopisa *Građevinar* iz 1986., a radilo se o programu obnove i izgradnje brojnih pratećih građevina za potrebe *Univerzijade* u Zagrebu. Odmah je istaknuto da se zapravo radilo o gradnji prvoga pravog kazališta, gotovo stotinu godina nakon gradnje Hrvatskoga narodnog kazališta. Naime, i onda je Zagreb imao dosta kazališta, a danas ih ima znatno više jer su preuređene brojne kinodvorane, ali sva su kazališta i prije i poslije nastala adaptacijom prostora za neke druge namjene ili su manje pozornice građene u sklopu nekih sveučilišta ili centara za kulturu.

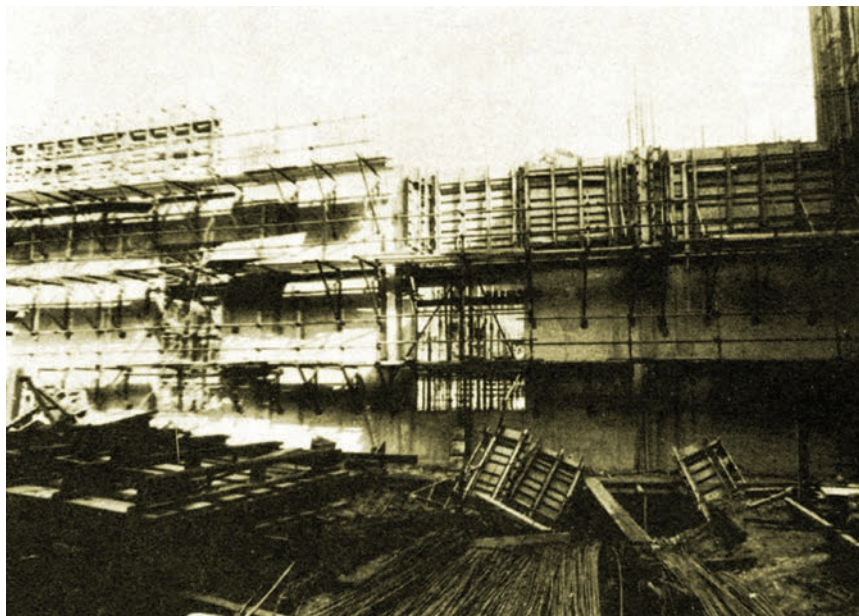
Bivša koncertna dvorana *Istra*

Nekada je u Teslinoj ulici postojala Koncertna dvorana *Istra*, koja je zatvorena nakon što je 29. prosinca 1973. otvorena Koncertna dvorana *Lisinski*. Odmah je bilo najavljeno da će se dvorana rekonstruirati i nadograditi za potrebe Zagrebačkog kazališta mladih, jedina zagrebačkog kazališta koje nikada u tridesetak godina postojanja nije imalo

vlastite dvorane. U provedbu te ideje uplela se toliko poznata priča kada je riječ o sadržajima društvenog standarda – nedostatak novca. Na javnom je natječaju 1975. nagrađeno i usvojeno rješenje Branka Silađina, dipl. ing. arh., a potom su počeli neki radovi koji su navodno završeni 1982., ali je napravljeno vrlo malo, samo neznatan dio.

Na natječaju je 1975. nagrađeno i usvojeno rješenje Branka Silađina, a potom su počeli neki radovi koji su navodno završeni 1982., iako je bilo napravljeno vrlo malo

U reportaži iz 1986. prvi je sugovornik bio Ratko Grčman, dipl. ing., arh., nadzorni inženjer investitora, tada zaposlen u *Inte-rinženjeringu* u Zagrebu. Tom smo prigodom razgovarali u upravi gradilišta u Gajevoj ulici koja je bila smještena u jednome ispražnjenom stanu iznad ondašnjeg restorana *Hungaria*. Cijeli se kompleks gradio na temelju SAS-a ("samoupravnoga interesnog sporazuma", odnosno ugovora o sufinanciranju) između gradskih USIZ-a ("udruženih samoupravnih interesnih zajednica", odnosno fondova) kulture, osnovnog obrazovanja, društvene brige o djeci predškolskog uzrasta i Zagrebačkog kazališta mladih. Pri potpisivanju "sporazuma" ostavljena je mogućnost priključivanja i drugih sustava, što se i pokušalo ostvariti pri zatvaranju financijske konstrukcije za drugu fazu tzv. rekonstrukcije i nadogradnje. Nositelj je investicije bio USIZ za društvenu brigu o djeci predškolskog uzrasta, a investitor je preuzeo građevinu krajem 1984. Izvođač je bila *Industrogradnja*, a za našega je

Detalj gradnje i rekonstrukcije ZKM-a (iz reportaže)

Dio kompleksa snimljen iz zgrade Hrvatskoga inženjerskog saveza

tadašnjeg obilaska bila u tijeku prva faza radova, u kojoj je bila predviđena gradnja kompletnoga Zagrebačkog kazališta mladih s pomoćnom pozornicom, ali trebali su biti dovršeni i tribina, garderoba i ostali sadržaji.

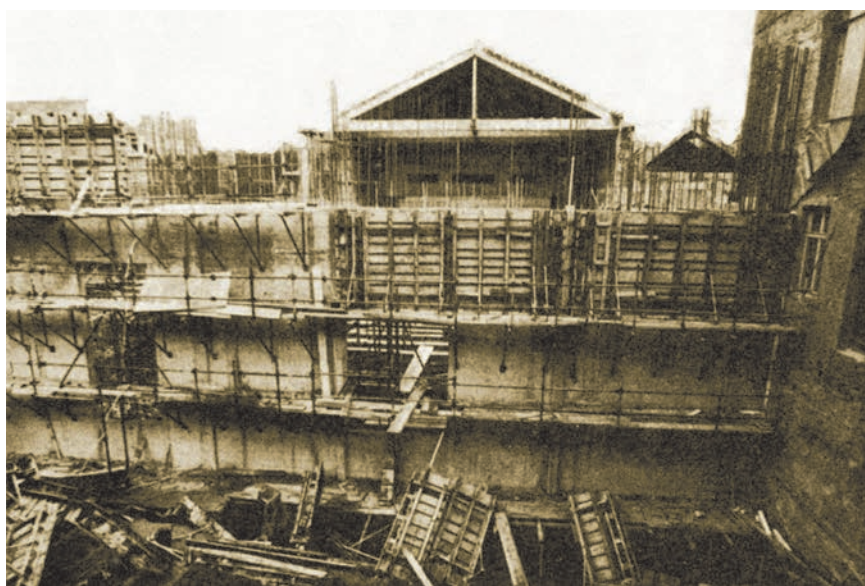
Ispražnjeni brojni stanovi

Vrijednost je radova bila 2310 milijuna dinara (otprilike 7,6 milijuna dolara, odnosno današnjih 22,7 milijuna dolara ili 20 milijuna eura), a to bi otprilike odgovaralo današnjim cijenama, ako se pretpostavi cijena scenske opreme i troškova financiranja. Ipak, svi su radovi bili licitirani krajem 1985., a uplaćeni su i avansi kako iznos ne bi "pojela" inflacija. Valja ipak reći da je to bila cijena samo kazališta i da je za Omladinski centar trebalo dodati još desetak milijuna eura.

Postavljeno je pitanje, potaknuto napisima u tisku vezanima uz rušenje već izgrađene pozornice, a ing. Grčman je potvrdio da su im takvi napisi nanijeli dosta štete, ali da je srušen samo neznatan dio pozornice koji nije zadovoljavao ni budućeg korisnika ni projektanta. Sve se radilo prema prihvaćenome idejnom projektu ing. Silađina, a projektnu dokumentaciju (glavni i izvedbeni projekt) izradio je Arhitektonski biro *Centar 51* iz Zagreba. Svi

radovi morali su biti završeni do 1. lipnja 1986., jer se planiralo početi s ugradnjom nužne scenske opreme.

Predviđeno je bilo zadržavanje namjene svih postojećih lokala, a neki su se pokušali prilagoditi očekivanoj populaciji jer su mladi posvuda najbolji i najpoželjniji potrošači

Polako se naziru kazališni obrisi (iz reportaže)

Potom je počela druga faza radova – gradnja Omladinskog centra. Svi radovi morali su biti završeni do 25. svibnja 1987. Omladinski centar trebao je obuhvaćati brojne sadržaje i bilo je predviđeno da postane okupljalište mladih. Između ostalog, bile su predviđene glazbene slušaonice i videoklub, ali i prostorije za vrlo slušani *Omladinski radio*. Sve što se nadograđivalo trebalo je biti integralni kompleks sadržaja za mlade sa središnjim unutrašnjim trgovom kao okupljalištem.

U razgovorima smo doznali da je tadašnje uređenje ugla Tesline i Gajeve ulice u Zagrebu trebalo označiti početak sanacije i oživljavanja starih gradskih jezgri, što se dakako nije dogodilo. Bilo je predviđeno, a to je i učinjeno, da se zadržati izgled svih uličnih pročelja u tim ulicama, ali su sva temeljito obnovljena i uređena. Predviđeno je bilo i zadržavanje namjene svih postojećih lokala, kojih je u tom prostoru bilo 17. Neki su se lokali poput spomenute i cijenjene *Hungarie* pokušali prilagoditi brojnoj i očekivanoj mladoj populaciji, pa je taj restoran tada preuređen u rock-kafić za mlade, jer su mladi posvuda najbolji i najpoželjniji potrošači, kako je to bilo istaknuto tijekom razgovora.

U četiri mjeseca radova na gradilištu napravljeno je zaista mnogo. Ispražnjeno je 36 stanova i mnogo lokala, u čemu se nije uspjelo u desetak godina prije rado-

Skele oko Omladinskog centra u Teslinoj ulici

va. Nebojša Weiner, projektant iz biroa *Centar 51*, rekao nam je da su upravo te brojne dozvole i problemi destimulirali ali i tjerali mnoge da odustanu od mnogih projekata. Usput je dodao kako vjeruje da neće biti nikakvih problema s rokovima.

Nikad toliko rušenja

To je potvrdio i Dubravko Gaži, građ. teh., voditelj gradilišta u ime izvođača, koji je tom prilikom dodao kako je za organizaciju gradilišta vrlo malo prostora i kako se muče s odlaganjem, ali i dovoženjem materijala na gradilište. Mučila ih je i regulacija prometa koja također nije bila zadovoljavajuća. Bila je riječ o relativno jednostavnom gradilištu, iako do tada nikada nije bio na nekom gradilištu gdje se toliko rušilo. Nezgodno je bilo to što su bili stiješnjeni među starim zgradama koje su gotovo bez ikakvih temelja. Sve su kamena zdanja s drvenim grednicima, često i bez zatega, pa su za okolne zgrade bili prisiljeni izvesti podtemeljenja kao osiguranje od pucanja. Također je bila riječ o starim instalacijama te o tome kako su na mnogim mjestima bile oštećene plinske cijevi, a uočena su i oštećenja prometnica. To je bilo razumljivo jer su bile predviđene za maksimalna opterećenja od dvije tone,

pa je dolazak jednog miksera od 10 tona bio velik problem.

Gradonačelnik je Mainza, grada prijatelja Zagreba, razgledao sve projekte pripremljene za *Univerzijadu*, a najviše ga je oduševilo novo kazalište i omladinski centar

U trenutku obilaska na gradilištu je bilo 80 radnika, ali vrlo brzo trebalo ih je biti 140. Zbog skučenosti prostora nije bilo mnogo mehanizacije pa se uz jednu postojeću očekivala još jedna dizalica. Pokušavala se što više zadržati izvorna gradnja, iako je to izvođaču predstavljalo svojevrsnu "gnjavažu". Na dijelu Gajeve i Tesline planirali su se zadržati praktički samo pročeljni zidovi. Na kraju razgovora Dubravko Gaži rekao je da su se unatoč svemu pokušavali u cijelosti pridržavati projekta te se prilagoditi tehnologiji građenja od krova do temelja.

Reportaža o tome složenom i zanimljivom gradilištu koje se prostiralo na 10.000 m² završila je pričom o gradonačelniku Mainza, grada prijatelja Zagreba, koji je tijekom obilaska sa zanimanjem razgledao sve brojne projekte pripremljene za *Univerzijadu*, a najviše su ga oduševili upravo novo kazalište i omladinski centar u staroj gradskoj jezgri pa je obećao donirati određen iznos za scensku tehniku.

U reportaži je, nažalost, gotovo prešućena jedna ključna osoba cijelog pothvata – tajnica ondašnjeg USIZ-a za društvenu brigu o djeci predškolskog uzrasta koja je energično koordinirala i rukovođila cijelom investicijom. To su uostalom priznavali i svi sudionici građenja, a zabilježeno je i u tekstu, doduše bez imena

Glavni prolaz u unutrašnje dvorište

Ulaz ZKM i kafić u dvorištu

i s pogreškom u prezimenu – "drugarica Karađurđević" (prezime inače glasi Kalađurđević).

Uspješno kazalište i okupljalište mladih

Sve što je u reportaži najavljeno u cijelosti je ostvareno. *Zagrebačko kazalište mladih* (često je u uporabi kratica ZKM koja se izgovara ZeKaem) nastalo je 1948. kao Pionirsko kazalište, zapravo svojevršno kazališno učilište za stotine polaznika koje sadašnji naziv nosi od 1967. S vremenom je formiran *Omladinski studio*, a u kazališne tečajeve za djecu i mladež s vremenom su se uključili i profesionalni glumci koji su često održavali samostalne predstave. U sadašnjem prostoru djeluju od 1982., a u potpuno uređenim prostorijama od 1987. kada su nove prostorije zajedno s *Omladinskim centrom* svečano otvorene prije početka *Univerzijade '87*. S vremenom je to postalo respektabilno i cijenjeno profesionalno zagrebačko kazalište usmjereno prema scenskim

istraživanjima za djecu i mladež, ali i gledatelje ostalih dobnih skupina. Danas zauzima važno mjesto među sličnim europskim kazalištima zbog pred-

stava i koprodukcijских projekata kojima pomiče granice suvremene scenske umjetnosti, a dobitnik je i brojnih nagrada u zemlji i inozemstvu.

Ulaz u Omladinski centar iz Gajeve ulice

Profesionalni ansambl broji tridesetak glumaca, a predstave održavaju u dvije dvorane: velikoj zvanoj *Istra* i maloj zvanoj *Miško Polanec* prema prerano preminulom glumcu, ali i kolokvijalno *Janje* jer je na mjestu kazališta nekada bilo svratište *Kjanjetu*. Suraduju s poznatim hrvatskim i stranim redateljima, a predstavama u ZKM-u kao redatelj se proslavio Rene Medvešek, filmski i kazališni glumac te profesor scenskog govora. Jedna od njihovih najpoznatijih predstava je *S druge strane* iz 2006. (autori su Nataša Rajković i Bobo Jelčić, a glumili su Ksenija Marinović, Jadranka Đokić, Krešimir Mikić i Nikša Butijer) koju mnogi smatraju najboljim hrvatskim kulturnim proizvodom s početka 21. stoljeća. Od ostalih treba spomenuti predstavu *Kristofor Kolumbo* po tekstu Miroslave Krležje i u režiji Rene Medvešeka koju je kritika proglasila najboljom predstavom u 2014. i *Kako smo*

preživjeli u kojoj igra osam glumica i koja je nastala također 2014. prema tekstu Slavenke Drakulić i pričama glumica te u režiji Dina Mustafića iz Sarajeva.

U sklopu ZKM-a i dalje djeluje Učilište, doduše izvan matičnoga scenskog prostora, koje tijekom školske godine okuplja više od 1400 polaznika i ima dramski, plesni i lutkarski studio. Rad se sastoji od umjetničko-pedagoške nastave te priprema nastupa i predstava za javnost. Aktualna je ravnateljica cijelog ZKM-a od kraja prošle godine Snježana Abramović Milković.

U sklopu ZKM-a i dalje djeluje
Učilište koje tijekom školske
godine okuplja više od 1400
polaznika i ima dramski, plesni i
lutkarski studio

U kompleksu omeđenom Teslinom i Gajevoj ulicom stalno djeluje i bivši *Omladinski radio* koji od 1990. nosi naziv *Radio 101* (prema frekvenciji na kojoj je emitirao). *Stojedinica* je dugo bila najpopularniji i najslušaniji radio u Zagrebu i u većem dijelu Hrvatske, ali i mjesto gdje su svoju karijeru započeli mnogi današnji poznati novinari. Radio je 2011. bio u stečaju, a sada je u vlasništvu Nijemca Thomasa Alexandra Thimmea. U prostoru centra postoje i dvorane za predavanja i manji izložbeni prostori te više trgovina i knjižara. Tako su se povremeno održavali manji rock koncerti, a u podrumskim je prostorijama često nastupao i legendarni jazz glazbenik Boško Petrović (1935. – 2011.). Nalaze se tamo i razni ugostiteljski objekti u zatvorenom i na otvorenom prostoru, a sendviči na ulazu iz Tesline ulice uvijek su bili najpopularniji među mladima.

Uređeno pročelje Omladinskog centra u Gajevoj ulici

Uglovnica Tesline i Gajeve ulice oslobođena skela

Nedavno smo izvana obišli prostorije *Omladinskog centra* i zanimljivo je da smo tom prilikom zatekli skele i u Gajevoj i u Teslinjoj ulici. Naime, uređivala su se ulična pročelja, a to je i razumljivo jer je od izgradnje prošlo gotovo 30 godina. No i u usputnoj je šetnji cijelim prostorom uočeno vrlo malo mladih, a to nam je potvrdilo sumnju da je *Omladinski centar* bio generacijsko okupljalište te da se današnja mladež okuplja negdje drugdje. No ne može se osporiti činjenica da je cijeli kompleks u središtu Zagreba bio i ostao vrlo uspješan te da je puno značio i znači kao mjesto za kulturna i druga javna druženja.

Što danas rade

Projektant cijelog kompleksa Branko Siladin (1936.) i danas je aktivan arhitekt koji se uglavnom bavi obnovom i rekonstrukcijom gradskih prostora. Njegova su najvažnija ostvarenja upra-

vo *Zagrebačko kazalište mladih* i *Omladinski centar*, ali i uređenje (na kojemu je radio zajedno s Mihajlom Krajncem i Berislavom Šerbetićem) Trga bana Josipa Jelačića (1981. – 1987.) i Lapidarija Arheološkoga muzeja (1985.). Uskoro se očekuje uređenje Trga kralja Tomislava, također u Zagrebu. Od ostalih se projekata ističe kuća Biškupić u Sutivanu na Braču (1993.).

Ratko Grčman je umirovljenik. Tvrtka *Interinženjering* u kojoj je svojedobno radio ugašena je 2010. godine. Arhitekt Nebojša Weiner također je umirovljenik, ali je donedavno bio povezan s tvrtkom za APB *Žnidarec-Weiner* d.o.o. pa se vjerojatno još povremeno bavi strukom. Međutim, biro *Centar 51* u kojem je dugo radio ne postoji od 2008. Taj je poznati zagrebački projektni ured, čije je sjedište bilo u Preobraženskoj ulici u Zagrebu, utemeljio 1951. Kazimir Ostrogović (1907. – 1965.), projektant Instituta *Ru-*

đer Bošković, zagrebačke gradske vijećnice, Fakulteta strojarstva i brodogradnje te Vile *Zagorje*. Biro je po njemu nosio i naziv, a 1966. dobio je naziv *Centar 51* i u njemu su radili mnogi poznati zagrebački arhitekti, među ostalima već spomenuti M. Kranjc i B. Šerbetić, ali i Vjenceslav Richter (1917. – 2002.), jedan od najpoznatijih hrvatskih arhitekata u 20. st. Bio je suosnivač skupine *EXAT 51*, Studija za industrijsko oblikovanje i Centra za industrijsko oblikovanje, a u teoretskim je radovima pisao o urbanizmu, kiparstvu i slikarstvu. Autor je izložbenih paviljona u Bruxellesu (1958.) i Milanu (1964.), robne kuće u Blatnici (1978.) i više obiteljskih kuća, a bavio se i uređenjem interijera (Kazališna kavana u Zagrebu, 1970.) te scenografijom.

Tvrtka *Industrogradnja*, bez obzira na pravni status, odavno nije djelatna građevinska tvrtka, a Dubravko Gaži vjerojatno je umirovljenik.